



## ROTTERDAM.CLIMATE.INITIATIVE

Rotterdam Climate Initiative / World Trade Center / Beursplein 37 / 3011 AA Rotterdam / Postbus (P.O. Box) 6575 / 3002 AN Rotterdam / NL  
tel: +31.(0)10.205 37 45 / fax: +31.(0)10.205 28 70 / e-mail: [info@rotterdamclimateinitiative.nl](mailto:info@rotterdamclimateinitiative.nl) / [www.rotterdamclimateinitiative.nl](http://www.rotterdamclimateinitiative.nl)

*Een beter klimaat voor mens, milieu en economie. Dat is de uitdaging voor initiatiefnemers Havenbedrijf Rotterdam NV, gemeente Rotterdam, Deltalings en DCMR Milieudienst Rijnmond. Het Rotterdam Climate Initiative biedt een platform waar overheid, organisaties, bedrijven en inwoners samenwerken aan halvering van CO<sub>2</sub> uitstoot en versterking van de economie in de Rotterdamse regio. **Improving the climate** for the benefit of people, the environment, and the economy. That is the goal and the mission of the collective initiators, Port of Rotterdam, the Rotterdam municipality, Deltalings and DCMR Environmental Protection Agency. The Rotterdam Climate Initiative offers a platform for government, organizations, companies and citizens to work together on a fifty per cent reduction of CO<sub>2</sub> emissions while at the same time promoting the economy in the Rotterdam region.*

Minister-president Balkenende  
Minister van Algemene Zaken  
Postbus 20001  
2500 EA Den Haag

DATUM/DATE  
4 juli 2008

ONS KENMERK/OUR SIGN  
ECO/027002/2008

BETREFT/CONCERNING  
Rapport CCS

DOORKIESNUMMER/DIRECT NUMBER  
(010) 205 3750

BEHANDELD DOOR/HANDLED BY  
A. Dikmans

E-MAIL  
[a.dikmans@obr.rotterdam.nl](mailto:a.dikmans@obr.rotterdam.nl)

Geachte heer Balkenende,

Hierbij bieden wij u het rapport van het Rotterdam Climate Initiative aan inzake de mogelijkheden, urgentie en aanpak van CO<sub>2</sub>-afvang, transport en opslag (in het Engels Carbon Capture and Storage – CCS). Door de unieke positie van Rotterdam kan het snel tot CCS komen. Het benutten van deze kans versterkt Nederland als vestigingsland en benadrukt het innovatieve vermogen.

Dit rapport wordt uitgebracht op het moment dat bij het IPCC en in de internationale gemeenschap de urgentie van "mitigation" en dus ook CCS gegroeid is. Dit zal zijn effect (moeten) hebben op de weg naar "Kopenhagen" en met het oog daarop bij de noodzaak voor de regering CCS in en vanuit Nederland zo spoedig mogelijk tot een realiteit te maken bieden wij u dit rapport aan.

Het rapport kan ook behulpzaam zijn bij de steun aan de Commissie van de E.U. Zij presenteerde immers dit voorjaar op 23 januari 2008 een breed CCS-pakket. Het is nu essentieel dat dit zo snel mogelijk aanvaarde richtlijnen worden. Een punt van bijzonder belang is het bevorderen dat het ETS-systeem doelmatig wordt en zijn rol daadwerkelijk gaat spelen. De Europese Commissie stelt zich voor de emissierechten meer algemeen geldend te maken en ook in te snoeren, zodat de prijs zich zo spoedig mogelijk beweegt tussen € 39 - € 45 per ton CO<sub>2</sub>. Een dergelijke prijs leidt tot een kostenverhoging voor de industrie, maar door de ontwikkeling van CCS kan een, zij het relatief, kostenvoordeel worden bereikt ten opzichte van de situatie waarin de optie CCS niet voorhanden is. Wij bevelen aan dit krachtig als minimum te ondersteunen. Een stevige prijs voor emissierechten steunt niet alleen CCS, maar ook de noodzakelijke forse groei van alternatieve energie en besparingen.

Op weg naar genoemd prijsniveau zal het Rijk met aanvullende positieve maatregelen (bijvoorbeeld grote investeringen in de noodzakelijke infrastructuur) moeten komen. Daarnaast verdient het aanbeveling dat het Rijk zekerheid biedt dat, hoe dan ook, over een aantal jaren de emissierechten (kosten) € 45 per ton zullen bedragen en CCS geboden zal zijn. Dit leidt tot meer zekerheid, zodat bedrijven dit meenemen bij noodzakelijke investeringsbeslissingen op weg naar 2016. Indien bedrijven snel investeren zal Rotterdam een koploperspositie krijgen in het ontwikkelen en toepassen van CCS.

In het nu aangeboden rapport schaaft het RCI zich achter het daarin opgenomen "business-case". Dit vergt van de Regering de nodige beslissingen op de zeer korte termijn; nog dit jaar. Zo kan snel een start gemaakt worden met het basisscenario (Fase 1A) als "back bone" voor de CO<sub>2</sub>-infrastructuur, waarmee Rotterdam en Nederland een voorsprong creëren met CO<sub>2</sub>-opvang en -afslag. Dat vergt wel - zoals in het rapport beschreven - een geïntegreerde projectaanpak met de beoogde CO<sub>2</sub>-emittenten in fase 1, het Transportbedrijf (TB), het opslagbedrijf (OB), de Nederlandse overheid en financiële instellingen, gericht op het tot stand komen, nog dit najaar, van een financieel verantwoorde aanpak, waarin ook de CO<sub>2</sub>-prijrisico's evenwichtig zijn afgedekt.

Vanuit RCI-perspectief zijn, voor een verdere uitbouw van opslag van CO<sub>2</sub> na Barendrecht, met name de geleidelijk leegrakende gasvelden in de Noordzee van grote betekenis. Deze zgn. kleine velden worden geëxploiteerd middels exploitatievergunningen (in vervolg op exploitatievergunningen voor de winning van aardgas). Het is van wezenlijk belang dat deze "kleine velden" tijdig bestemd worden voor de nieuwe functie, nml. CO<sub>2</sub>-opslag. Daartoe wordt met kracht aanbevolen te bevorderen dat de Mijwet voor zover nodig met het oog daarop aangepast wordt en dat een advies van de Mijnraad gevraagd wordt om in kaart te brengen wat bestuurlijk noodzakelijk is. Voorkomen moet worden dat bij het naderend eind van de exploitatie conform de vigerende vergunningen deze velden verlaten worden en dat in de plaats daarvan een weg gevonden wordt deze vergunningen om te zetten in, dan wel te laten vervolgen met, CO<sub>2</sub>-opslag-vergunningen. Of dit vervolgens een nationale opslagvennootschap EBN vergt dan wel andere institutionele voorzieningen vereist zijn, moet naar het oordeel van het RCI in de Nationale Taskforce bezien worden.

De opbergcapaciteit voor CCS is kort vermeld in het 2008-rapport van het RCI. Over een paar maanden wordt een uitgebreider rapport van TNO in opdracht van en in samenwerking met Nogepe gepubliceerd. Daaruit zal naar onze verwachting blijken dat de Nederlandse ambitie inzake de "gas-rotonde" met de daarbij behorende opslagbehoefte tegelijk met de ambitie van Nederland inzake CCS te realiseren is. Bij die gelegenheid zal bovendien meer precies duidelijk worden wat er daarnaast als CO<sub>2</sub>-hub aangebonden kan worden aan "Antwerpen", het Roergebied en eventueel andere industriële regio's in Noordwest Europa.

In het 2008-CCS-rapport van het RCI wordt duidelijk gemaakt dat toepassing van en inkomsten uit Enhanced Oil Recovery (EOR) geen voorwaarde zijn om tot CCS te komen. Echter, wij willen er wel nadrukkelijk op wijzen dat de sterk gestegen olieprijs en de voorzieningszekerheid in Noordwest Europa gebaat kunnen zijn met EOR in olievelden in de Noordzee, met name in het deel van Noorwegen en het Verenigd Koninkrijk.

Om een snelle start van CCS te realiseren wordt de huidige levering van zuivere CO<sub>2</sub> aan de kassen van 0,4 Mton uitgebouwd naar 1,0 Mton. Hiervoor is het noodzakelijk dat een goede afstemming plaatsvindt tussen deze uitbouw en de wijze waarop het bereiken van de NO<sub>x</sub>-taakstelling wordt bevorderd. De CO<sub>2</sub> zal afkomstig zijn van Shell en Abengoa. Een verdere uitbouw van de business-case is mogelijk door CO<sub>2</sub> op te slaan in leegkomende velden. Het is voor deze doorgroei het meest opportuun om gebruik te maken van beschikbare zuivere CO<sub>2</sub>, met name uit de productie van biomassa. Deze uitstoot valt echter niet onder het ETS-systeem, waardoor er geen enkele incentive is voor de bedrijven om deze CO<sub>2</sub> op te slaan. Ter zake is dus actie nodig.

Onderdeel van een snelle uitvoering van deze business-case is de benutting van het nu leegkomende "Barendrecht"-veld(en) voor CO<sub>2</sub>-opslag. Dat vereist naar het oordeel van RCI het uiterst zorgvuldig doorlopen van de procedures om de benodigde vergunningen te verkrijgen. RCI heeft DCMR gevraagd dit te begeleiden; e.e.a. is beschreven in de bij deze brief ook bijgesloten notitie van de DCMR.

Wij attenderen er op dat naar het oordeel van RCI opslag in Nederland alleen toegepast kan worden als de Nederlandse Staat de verantwoordelijkheid voor de eeuwigdurende, veilige en duurzame opslag op zich neemt.

In het hierboven genoemde rapport wordt gesproken over een TB (transportbedrijf) dat noodzakelijk wordt geacht. Het RCI heeft zich er in contacten met Gasunie van vergewist dat Gasunie ten principale de bereidheid heeft de taak van nationaal TB van CO<sub>2</sub> op zich te nemen, waarin dan op een passend moment het in de business-case genoemde TB op kan gaan.

Het RCI beklemtoont dat het regionale initiatief (RCI) samen optreedt met de Energy-valley zoals die in Noord-Nederland ontplooid wordt en dat beide inmiddels ingebed zijn in de Nationale Taskforce CCS onder voorzitterschap van de heer Dessens.

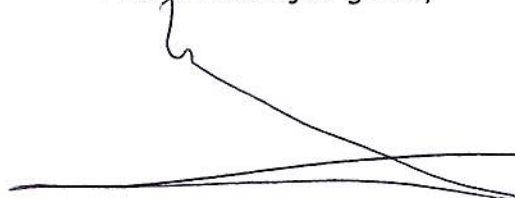
Echter, wat nu echt urgent is, is met behulp van de adviezen van de Nationale Taskforce CCS vaart te brengen in Nederland als eerste land waar CCS echt van de grond komt. Dat vergt, zoals boven gesteld, tijdig robuuste prijzen voor emissierechten.

- Dat vergt nationale eindverantwoordelijkheid voor transport en opslag met de daarbij behorende fysieke en organisatorische infrastructuur.
- Dat vergt tijdig inhoud geven aan nieuw beleid ter zake van de zgn. kleine velden (Mijnwet, Mijnraad enz. enz.; zie hierboven).
- Dat vergt ook financiële middelen resp. een voldoende subsidiepotentieel om proefprojecten ter zake van opvang (capture) spoedig tot realiteit te brengen.

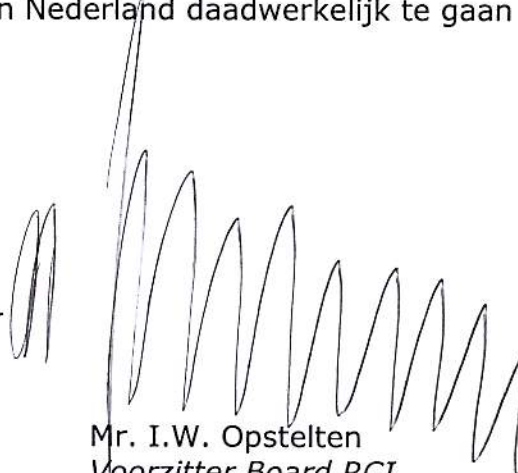
Die nationale financiële middelen – Staatssteun dus – zijn temeer onvermijdelijk nu er voorlopig geen “Brussels” geld beschikbaar is, maar de commissie wel te kennen geeft dat zij over Staatssteun voor CCS niet zal moeilijkeren.

Wij richten ons tot u om helderheid te verschaffen over wat naar ons oordeel dringend geboden is om CCS in Nederland daadwerkelijk te gaan toepassen.

Met vriendelijke groet,



Prof. Drs. Ruud Lubbers  
*Kwartiermaker RCI*



Mr. I.W. Opstelten  
*Voorzitter Board RCI*

c.c.: Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu (VROM)  
Ministerie van Financiën  
Ministerie van Economische Zaken